

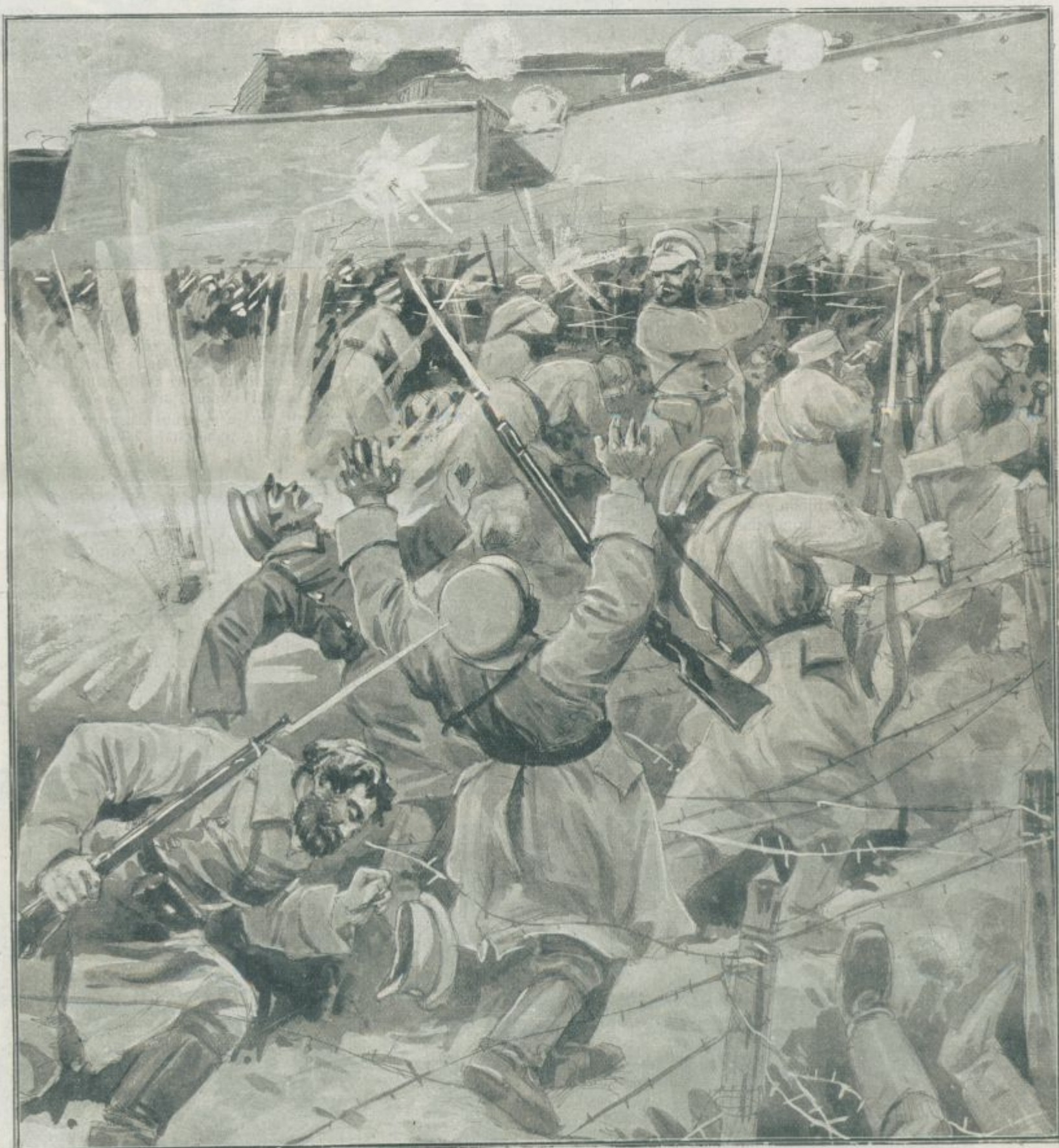
ILUSTRIRANI

GLASNIK

LETNA NAROČNINA ILUSTR. GLASNIKA KRON 8.-, ZA DIJAKE KRON 6.-; POSAMEZNE ŠTEVILKE 20 VINARJEV :: LETNA NAROČNINA ZA NEMČIJO KRON 10.-, ZA DRUGE DRŽAVE IN AMERIKO KRON 13.-

SLIKE IN DOPISI SE POŠILJAJO NA UREDNIŠTVO ILUSTRIRANEGA GLASNIKA, KATOLIŠKA TISKARNA. :: NAROČNINA, REKLAMACIJE IN INSERATI NA UPRAVNIŠTVO LISTA, KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

LETNIK 1. * 17. DECEMBRA 1914 * IZHAJA VSAK ČETRTEK * ŠTEV. 16.

Poraz ruske čete pred Pžemišlom.

Ranjenci na ljubljanskem kolodvoru. ☉ Sanitejska kuhinja v železniškem vozu. ☉ Kako stanuje štab na bojišču. ☉ Model topniškega stolpa. ☉ Francoski boji z Nemci v bližini Argonskega gozda. ☉ Razorožena srbska četa. ☉ Padli junaki. ☉ Domače slike. ☉

Prenos ranjencev dne 11. novembra 1914. na ljubljanskem kolodvoru.

Mali ogleduh.

Dogodek iz obleganja Pariza l. 1870. Spisal
A. Daudet.

(Konec.)

V tem trenutku je čutil Sten, kako je legla na njegovo srce težka roka, ki ga je ovirala, da ni moglo biti.

Da bi ušel temu strahu, je pričel piti. Kmalu se je vse vrtelo okoli njega.

Potem je med glasnim smehom slišal nerazločno, kako je njegov tovariš zasmejoval gardo in način, kako se je vadila v orožju, in posnemal nočni alarm na utrdbah. Potem je pričel govoriti bolj tiho, častniki so se mu približali, in njihovi obrazi so se zresnili. Predrznost je ravno hotel izdati nameravani napad franktirerjev...

Nenadoma se je mali Sten razjarjen dvignil:

»Tega ne, dolgin... jaz nočem.«

Oni pa se je smejal in govoril dalje. Še preden je končal, so bili vsi častniki na nogah.

Eden izmed njih je pokazal dečkoma vrata:

»Glejta, da izgineta!« jima je zaklical.

In pričeli so se razgovarjati zelo hitro v nemškem jeziku.

Dolgin je odšel ponosen kot poveljnik in je rožljaj s svojim denarjem. Sten mu je sledil s povešeno glavo; in ko je šel mimo Prusa, čigar pogled ga je tako ganil, je slišal, kako je rekel z žalostnim glasom: »To ni lepo... ni lepo.«

Solze so mu stopile v oči.

Ko sta dečka bila na ravnini, sta pričela teči in sta se hitro vrnila proti domu.

Njune vrečice so bile polne krompirja, ki so ga jima podarili Prusi; tako sta šla mimo jarka, kjer so bili franktirerji, in

nihče ju ni zadrževal. Pripravljali so se na nočni napad. Čete so se tiho zbirale za zidovjem. Stari podčastnik je bil tu in je zbiral svoje ljudi. Ko sta šla dečka mimo, ju je spoznal in se jima nasmehljajal.

O, ta nasmeh je bolel malega Stena!

Najrajši bi bil glasno zaklical:

»Ne hodite... izdala sva vas!«

A tovariš mu je bil rekel:

»Če izdaš le besedico, bova ustreljena,« in strah mu ni pustil govoriti.

V predmestju sta stopila v zapuščeno hišo, ba bi razdelila denar.

Resnica me sili povedati, da sta si razdelila denar pošteno in da se malemu Stenu pri živku lepega denarja in pri misli na kockanje njegov zločin ni več zdel tako strašen. Ko pa je bil nesrečni deček sam, ko ga je dolgin pri vratih zapustil, tedaj so mu postali žepi težki in roka, ki je legla na njegovo srce, je stis-

Sprejem 315 ranjencev na ljubljanskem kolodvoru dne 11. novembra 1914.

kala bolj in bolj. Pariz se mu ni zdel več isto mesto. Ljudje, ki so šli mimo njega, so ga strogo gledali, kakor bi vedeli, odkod prihaja. Besedo ogleduh je slišal v ropotanju vozov, med hrupom bobnanja vojakov, ki so se vadili v orožju.

Končno je prišel domov in je, srečen, da se oče še ni vrnil, hitro stopil v sobo, da bi skril pod blazino denar, ki ga je tako težil.

Še nikoli ni bil stari Sten tako dober, tako vesel, kot oni večer, ko je prišel domov.

Z dežele so prišla poročila: stanje se je izboljšalo. Med jedjo je ogledoval nekdanji vojak svojo puško, ki je visela na steni, in vesel je rekel dečku:

»Hej, dečko moj, tudi ti bi se bojeval zoper Pruse, če bi bil velik!«

Okrog osme ure so se oglasili topovi.

»Bijejo se . . . bijejo!« je rekel dobrosrčni starec. Mali Sten je prebledel, rekel je, da je utrujen, in je šel v posteljo, pa ni mogel spati. Topovi so neprestano grmeli. V duhu je videl franktirerje, ki so odšli v noč, da bi presenetili Pruse, pa so sami zašli v zasedo. Spomnil se je starega podčastnika, ki se mu je nasmejljal, videl ga je, kako leži v snegu, in še mnogo drugih z njim! . . . Cena za vso

Skrb za ranjence. Sanitejska kuhinja v železniškem vozu vlaka z ranjenci.

Kako stanuje štab na bojišču. Votline, izkopane za stanovanje štabnim častnikom.

to kri je ležala skrita pod njegovo blazino, in on, on je bil, sin starega Stena, vojaka . . .

Solze so ga dušile. V sosednji sobi je slišal, kako je hodil njegov oče semintja, kako je odpiral okno. Na trgu spodaj so trobili, bataljon garde se je zbiral, da odkoraka. To je bila resnična bitka. Nesrečnež se ni mogel zadržati, da ne bi glasno vzdihnil in zastokal.

»Kaj ti je?« je vprašal stari Sten, ko je vstopil.

Deček se ni mogel več zatajevati, skočil je s postelje in se vrgel očetu pred noge. Ko se je premaknil, se je zakotalil denar po tleh.

»Kaj je to? Ti si kradel?« je trepetajoč zaklical stari Sten.

Sedaj je pričel pripovedovati mali Sten, da je bil pri Prusih in kaj je storil. Čim dalje je govoril, tem bolj je čutil, kako mu je padal kamen s srca . . . Stari Sten ga je poslušal s strašnim obrazom. Ko je deček končal, je skril glavo v svoje roke in jok.

»Oče, oče . . .« je hotel zaklicati otrok.

Starec ga je brez besede pahnol od sebe in je pobral denar.

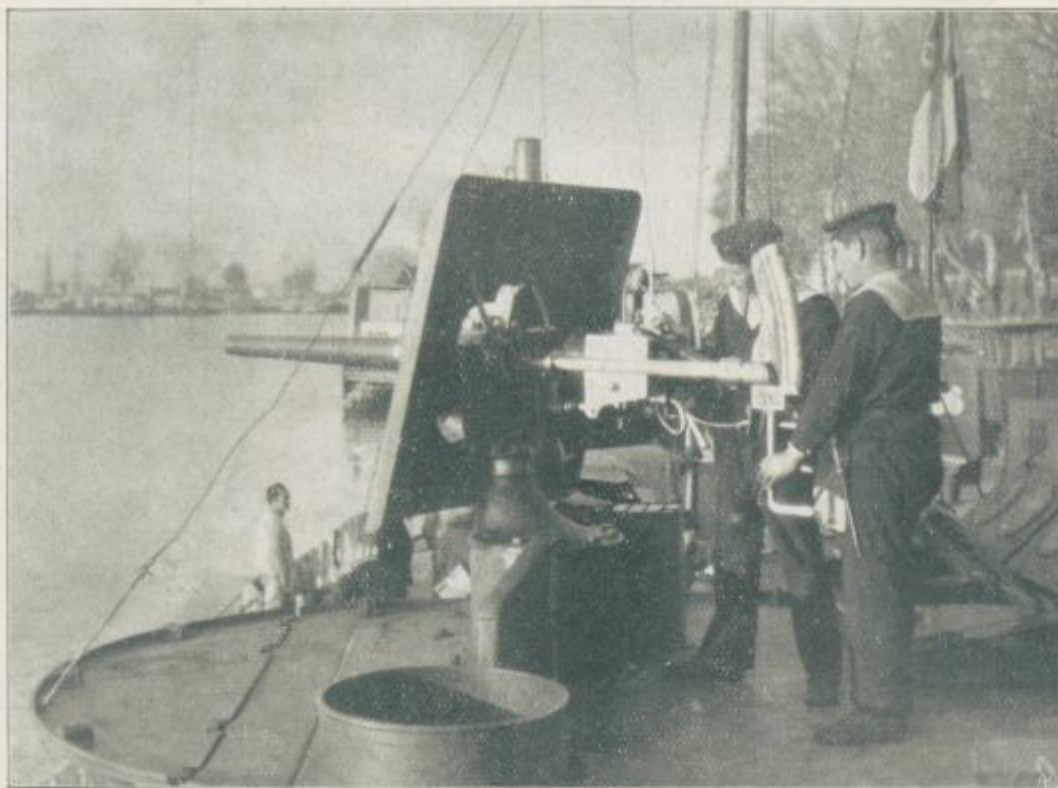

Model topniškega stolpa na moderni utrdbi.

Stolp je iz debelega jekla ter okrogel, tako da sovražne krogle odleté, če ga zadenejo. Jekleni pokrov stolpa, iz katerega širlecevi, se dá zasukati v poljubno smer.

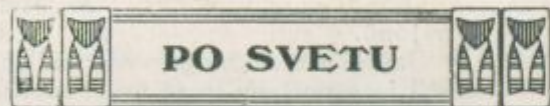
Francoski boji z Nemci v bližini Argonskega gozda.

Obstreljevanje Belgrada pred padcem. Mornarji na našem monitorju »Bodrog« pri brzostrelnih topovih med obstreljevanjem trdnjave.

»Ali je to vse?« je vprašal.
Mali Sten je pritrdil. Stari je vzel puško in vtaknil denar v žep.
»Dobro je,« je rekel, »dal jim ga bom nazaj.«

Izgovoril ni več niti besedice, ni okrenil glave, ampak stopil je dol in se pridružil gardi, ki je ponoči odkorakala. Nihče ga ni več videl.

Svetovna vojska.

Bitka na severnem bojišču, ki se bije v črti od Lodza do Čenstohova in dalje mimo Krakova do Karpatov, še ni odločena, vendar pa je avstrijsko-nemško orožje doseglo že znatne uspehe. Rusi so nameravali obkoliti nemško armado pri Lodzu in so bili zmage tako gotovi, da so po-

ročali o nemškem porazu, preden se je boj izbojeval. Zgodilo pa se je obratno: Nemci so naglo zbrali izredne vojne sile, zavzeli Lodz, ki je bil prej v ruskih rokah, in potisnili Ruse nazaj proti Varšavi. Ruski poraz je povzročil general Rennenkampf, ki je prišel prepozno na bojišče s svojimi četami. Poroča se, da so ga Rusi zaradi tega postavili pred vojno sodišče.

Tudi naši boji z Rusi pri Čenstohovu in južnovzhodno od Krakova so bili srečni. Povsod so bili, kakor poročajo, Rusi prisiljeni, da so se umaknili proti vzhodu. Krakov ni obkoljen od Rusov, in če se velika bitka, ki se bije na severu, ugodno konča, ga sovražnik sploh ne bo mogel obkoliti. Pzemišl se krepko drži in se nam ni bati, da bi mogel biti v doglednem času premagán. Utrdbe obvladujejo ozemlje v razdalji 60 km okrog mesta in so doslej še nepoškodovane od ruskega ognja.

Po osvojitvi Belgrada so takoj uvedli avstrijsko vojaško upravo v srbskem glav-

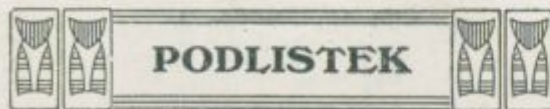
Ponikve. Dekleta nabirajo za Rdeči križ.

nem mestu, zmagovite čete so pa po kratkem počitku začele prodirati proti jugu. Na tej poti so 8. decembra zaplenile 20 topov in ujele mnogo Srbov. Od Drine prodirajoča armada pa je zadela blizu mesta Gornji Milanovac na močne in dobro utrjene srbske čete; da se izogne nepotrebnim izgubam, se je umaknila malo nazaj.

Na zahodnem bojišču se tudi pretekli teden ni zgodilo nič novega. Nastopili so hudi viharji, ki boj močno ovirajo. Preko ozemlja, ki so ga Francozi poplavalili, so Nemci poskusili prodreti na majhnih čolnih, opremljenih s strojnimi puškami, toda načrt se jim ni posrečil. Da se zavarujejo pred angleškim brodom, utrjujejo Nemci še vedno ozemlje ob severni obali, postavljajo številne topove in kopljejo nove strelne järke. Obrežje je s topovi tako

Kal. Dekleta pri delu za vojake.

Lepa Blanka.

Roman. Napisal P. Zaccane. — Prevel Josip Medic.

(Dalje.)

VIII. Kap.

Ljudje, ki so pred par leti obiskali London, so gotovo opazili v eni izmed najživahnih ulic nenavadno hišo, ki jih je morala zanimati.

Ta dvonadstropna hiša je imela majhna vrata, nizka okna in je bila sajasta od dima in megle, ki dajeta londonskim hišam oni tožni, dolgočasni izraz. Pa hiša, o kateri govorimo, se ni vsled te mračne barve razlikovala od ostalih hiš, ki so jo obkrožale.

Kar je človeka, ki je šel mimo, opozorilo na to hišo, je bila marveč nje celotna žalostna, mrka zunanost. Okna, ki so vodila na cesto, so bila vedno zaprta, vrata

ravno tako. Nobena vetrnica se ni odprla med dnevom; nobena luč ni gorela v hiši ponoči.

Za temi molčečimi, nemimi zidovi, ki so se tako čudno razlikovali od hrupa in živahnega gibanja na cesti, se je moralo nekaj nenavadnega zgoditi.

Tako se je splošno sodilo.

Toda kaj se je zgodilo, kdo je pri tem sodeloval?

Vsi prebivalci tega okraja so se večkrat tako vpraševali, toda nihče ni mogel niti odgovoriti, niti odgovora uganiti. Hiša je bila last gospe Kuran, ženske kakih petintrideset let, omožene z nekim odvetnikom, toda lastnica je v letu le redkokdaj in za malo časa stanovala v hiši.

Sicer je prebival v njej en sam človek, gospod Morton, ki je že kakih dvajset let opravljal gospe Kuran važne posle oskrbnika.

Gospod Morton je spadal med tiste Angleže, ki so prepričani, da je zrak Anglije zdravju škodljiv, in ki se skušajo na ta način zavarovati proti strupenemu ozračju svojega otoka, da uživajo obilno

pečenke in se zalivajo s pivom; s pomočjo te hrane dosežejo v malo letih tako debelost, ki ni samo njim nadležna. Gospod Morton je imel petdeset let in je bil polnokrvnega, rdečega obraza, debelega vratu in v pasu občudovanja vredne širine.

Opravki gospoda Mortona so bili prav tako skrivnostni kakor hiša, v kateri je prebival.

Hodil je malo vun, in kadar je šel, se je zgodaj vrnil; z ljudmi, ki jih je včasih najemal za kako delo, je le redkokdaj govoril.

In tako se je to godilo približno petnajst let.

Nekaj dni prej, nego so se pripetile stvari, ki smo jih zgoraj popisali, se je pred vrati hiše ustavila popotna kočija in gospod Morton, ki je prihitel gledat, kdo da je, je v svoje veliko začudenje opazil, da je prispela sama gospa Kuran.

Ni je sicer pričakoval, vendar pa ni pokazal, da je presenečen.

»Milostna gospa, ali ostanete dolgo v Londonu?« je vprašal, ko je spremlil gospo v hišo.

»Samo dve uri,« je odgovorila, »časa

zastavljeno, da se mu angleška vojna mornarica ne upa približati in da je prisiljena, ostati v angleških lukah.

Zima na bojiščih.

Na vseh bojiščih je boj po zimi neprimerno težji, kakor ob toplem letnem času, vendar pa so vremenske razmere v raznih deželah zelo različne. Obala Atlantskega oceana in Rokavnega kanala ima navadno zelo zmerno zimo. Mraz nastopa tukaj razmeroma pozno in zgoda odneha. Armada v teh krajih ne bo posebno trpela vsled zime in zato tudi ne mora biti izredno zavarovana proti mrazu. — Drugače pa je v severni in osrednji Franciji; kraje v Ardenih in Argonskem gozdu obiskuje vsako leto prav občutljiva zima, ravno tako tudi nekatere pokrajine v srednji Franciji. V splošnosti pa se mora reči, da bodo čete, primerno oskrbljene, tudi ta mraz razmeroma lahko prenesle.

Še drugače je na vzhodnem bojišču. V Rusiji nastopi tudi v milejših zimah — včasih prej, včasih pozneje nenaden in hud mraz. Ravno tako je tudi v obmejnih krajih severovzhodne Prusije in Rusko-Poljske. V Litvi in na Mazurskem ni zima z 20° do 30° pod ničlo nič nenavadnega.

Razorožena srbska četa, ki jo naši vojaki peljejo v vojno ujetništvo.

Vič pri Ljubljani. Šolarji pleto v društvenem domu vojakom zimsko obleko.

V sosednjih ruskih pokrajinah je temperatura ponekod še nižja in mraz traja tem dalj, čim dalj gremo proti vzhodu. V okolici Varšave je zima manj ostra, vendar pa zmerom taka, da reke in jezera globoko zmrznejo. Celo Visla, ki je široka in deroča, zmrzne včasih popolnoma. Še bolj velja to seveda za Mazurska jezera. Čim dalj je pokrajina pomaknjena proti vzhodu, tem debelejša in trša plast snega jo pokriva. V Galiciji in celo v nekaterih nemških krajih se večkrat zmrzla snežna odeja drži skozi dva meseca. V Rusiji se to dogaja redno in je zelo važno za vojsko. Ceste, ki so poleti polne prahu in ob slabem vremenu blata, so sedaj veliko porabnejše za vozove in za sani. Tudi najtežje topove prevažajo na takih cestah, celo avtomobili in tovorni avtomobili vozijo lahko po zmrzli, zasneženi cesti. Kdor vé, kaj v današnji vojski pomeni avtomobil, bo znal preceniti vse ugodnosti zimskih mesecev na ruskih tleh.

Večinoma velja vse to tudi za ga-

dovolj, da naročim nekaj potrebnih stvari in da Vam poverim zelo važno nalogo.»

Morton se je priklonil.

»Sem Vam popolnoma na uslugo,« je dejal gladko, »in vedno pripravljen izvršiti, kar mi naročite.«

Po teh besedah je gospa Kuran vstala, odprla omarico, od katere je imela sama ključ, in vzela nekaj papirjev vun.

»Morton,« je potem nadaljevala zelo resno, ko se je vrnila k svojemu oskrbniku, »Vi ste mi še vedno vdani, kajne?«

»Ah, z dušo in telesom, gospa!« je odgovoril Morton. »Ukazujte!«

Gospa mu je podala roko in on jo je spoštljivo stisnil.

»Hvala Vam,« je rekla nežno, »hvala... Nič drugega nisem pričakovala od Vašega starega prijateljstva in Vaše stare ljubezni za mojo družino. Saj mi je že dolgo znana Vaša vdanost — petnajst let ste zvesto varovali skrivnost, ki bi jo bili mnogi drugi na Vašem mestu hitro prodali.«

»Ponujali so mi zanjo mnogo, mnogo,« je rekel Morton smehljaje.

»Vem.«

»Toda skrivnost bo umrla z menoj.«

»Morda, bliža se trenutek, ko bom mogla vse povedati, kmalu bo odbila tista blažena ura, ko bom mogla s ponosnim čelom kljubovati vsem.«

»Kako to mislite, gospa?«

»Morton, še nocoj boste odpotovali v Pariz.«

»Jaz?«

»Da, Vi, prijatelj moj. Tu Vam izročam vse papirje, ki jih boste morda potrebovali; pregledajte jih, kakor hitro boste onstran kanala. Pismo, ki ga vidite, preberete lahko takoj; daje Vam neomejen kredit pri mojem bankirju.«

Morton je vzel pismo in ga naglo prebral. Glasilo se je takole:

»Gospod!

Posiljam Vam gospoda Mortona, svojega oskrbnika, edinega človeka, kateremu popolnoma zaupam. Še nikoli ni bil v Parizu, in dasi govori dobro francoski, se bojim, da bo izgubil mnogo časa, preden opravi vse, kar sem mu

naročila. Prosim Vas tedaj, da mu oskrbite zanesljivega človeka, kateri mu bo mogel v vsem iti na roko, in da mu daste neomejen kredit. H. Kuran.«

Ko je oskrbnik prebral, se je priklonil.

»Odpotoval bom zvečer,« je odgovoril.

Mlada gospa mu je stisnila roko in ga pogledala z vlažnimi očmi.

»Kako Vas zavidam, prijatelj moj,« je pristavila, »videli jo boste, govorila bo z Vami, smehljala se Vam bo. Ah, kako nestrpno bom štela ure, dokler se ne vrnete! — Toda oprostite, Morton, samo malo časa imate še in nečem Vas zadrževati. Pripravite se na pot, in preden odinete, pridite k meni, da Vam dam zadnja naročila.«

Isti večer je gospod Morton odpotoval iz Londona, dva dni pozneje je prispel v Pariz in se nastanil v Grand hotelu.

Med potjo se je natančneje seznanil z nalogo, ki jo je moral izvršiti. Tako je zvedel za ime in naslov bankirja, pri katerem mu je bil dan kredit; imenoval se je M. Hottinger.

Župnik Anton Mrkun, eden prvih delavcev na zadružnem polju, ki je zlasti za živinorejo mnogo storil v kamniškem okraju, je tudi bil poklican v vojno službo.

Josip Milovčič, slušatelj prava, in rezervni kadet c. in kr. pešpolka št. 47., edini sin predsednika tržaškega deželnega sodišča g. Josipa Milovčiča. Padel je septembra na severnem bojišču. V boju je bil odlikovan s srebrno svetinjo I. r. za izredno hrabrost.

Jakob Goričan, umrl vsled rane, dobljene na severnem bojišču.

adjutant. Kmalu se je — tretjič — vrnil nazaj v bojni grom. Sedaj je dobil strel v trebuh. Tej rani

je nadarjeni, nadepolni slovenski častnik podlegel.

Pogreb, katerega so se udeležili tudi domači, se je vršil z vsemi vojaškimi častmi. Dame iz Szolnoka so obšule njegovo krsto, na kateri je bila ovenčana sablja in čaka, s cvetjem in župan szolnoški je položil na grob mladega junaka venec.

Tudi vojaško poveljništvo mu je poklonilo venec in vsi častniki garnizije so preranourlega junaka spremili na zadnji poti. Pokoj njegovi plemeniti duši.

Bodi mu lahka zemlja ogrska!

Darujte za „Rdeči križ“!

Poročnik Babič, padel na severnem bojišču.

Kadet Anton Resman.

Umrli je na južnem bojišču junaške smrti kadet-aspirant, visokošolec-daničar Anton Resman, rojen 8. febr. 1890. leta v Begunjah na Gorenjskem. Čudovito ga je varovala božja previdnost, kot je sam priznaval — cele tri mesece se mu ni nič pripetilo, dasi je bil opetovano v hudem ognju. Še prav zadnji dan pred smrtjo je pisal, kakor da bi slutil, vsem domačim prav ljubezniva pisma. Sploh se je iz vojske pogosto oglašal ter skrbno popraševal po domačih razmerah in tolažil domače, naj ne bodo v tolikih skrbih zanj in za njegove tri brate — vojake. Trdno je upal, da se še srečno vrne domov, med svoje, katere je tako ljubil. Saj jim je še v zadnjem pismu obljubljal, kolikojimbopri povedoval, ko bodo zopet sedeli skupaj pri peči. Toda 29. oktobra je bil zadet v glavo in je bil takoj mrtev. Počiva v Srbiji na gori Jagodnja, ob reki Drini. Njegovi domači bodo le težko pogrešali blagega pokojnika. Njemu pa bodi tuja zemlja lahka in zasluženi mir sladak!

Kadet Anton Resman, padel na južnem bojišču.

† Ferdinand Lužnik.

Rajni je bil rojen 27. marca 1890 v Zablatih, občina Medgorje, fara Grabstanj pri Celovcu. Bil je nadarjen, pošten in zaveden slovenski mladenič; sovražnik popivanja in vsake razuzdanosti, pa vedno dobre volje, izvrsten igralec in pevec pri društvenih prireditvah. Padel je v Galiciji pri Grodeku, dne 10. oktobra.

Štiri dni pred usodepolnim dnevom je pisal svoji sestri dobesedno sledeče: »Draga sestra! Poročam Ti, da sem še pri življenju, tudi, hvala Bogu, ranjen nisem, sem pri krepkem zdravju. Danes, v ne-

DOMA

† Poročnik Vladimir Babič.

V Szolnoku so položili k zadnjemu počitku poročnika 97. pešpolka Vladimirja Babiča, sina spoštovanega ljubljanskega hišnega posestnika. Bil je neustrašen vojak. Ranjen je bil trikrat; prvičkrat v nogo, a je kmalu ozdravel in je takoj šel nazaj v bojni grom, kjer je bil zopet obstreljen. Odlikoval se je tako, da je dobil najvišje priznanje in odlikovanje, ter je postal

Zvedel je tudi za naslov, kjer mora poiskati osebo, ki mu jo je bilo treba najti. Hiša, kjer je stanovala, je bila v bližini Starega pokopališča. To osebo je moral poiskati čim prej, medtem ko je bilo od njegove volje odvisno, kdaj se oglasi pri bankirju.

Isti dan, ko je prišel, je Morton po obilnem in tečnem kosilu, s kakršnim zna Grand hotel postreči svojim gostom, najel voz in se odpeljal proti Staremu pokopališču.

Ko se mu je približal, je voz poslal nazaj, deloma zato, da se malo sprehodi, deloma zato, da voznik ne pride na sled njegovi skrivnosti.

Ozračje je bilo zadušljivo. Morton je parkrat čutil, kakor bi mu železen obroč stiskal možgane, oči so se mu zameglile in videl je pred seboj bežeče, črne sence. Noge so mu klecale; čelo mu je rosil mrzel pot, prsi težko dihale.

Ko je prišel do pokopališča obsojenec, se mu je zavrtelo v glavi, tako da se je moral nasloniti na zid pokopališča, da ne pade.

Nekaj nenavadnega, strašnega se je godilo v njem. Še nikdar ni doživel nič podobnega; takoj je razumel resnost svojega položaja in se je zbal.

Toda nebo se je že bilo zakrilo z oblaki, oglašal se je grom, ulila se je močna ploha. Ta kraj ni bil nikoli posebno obljuden, sedaj pa je bil popolnoma zapuščen. In v trenutku, ko je Morton prestrašen, izbuljenih oči, oklepajoč se pokopališkega zida, z obupnim glasom klical na pomoč, je preko pokopališke ograje skočil človek, brez obleke, ves pokrit z blatom in moker, in se je ustavil dva koraka pred njim.

Nesrečni Morton se je prestrašen zdrznil, stegnil roke naprej, zaprl oči in težko padel na tla.

Zadela ga je kap.

IX. Pri Volkulji.

V tistem času je nedaleč od vrat, ki so peljala na pokopališče obsojenec, stala pritlična hiša neprijazne zunanosti, zgrajena iz neobdelanega kamenja in ilovice; imela je samo dve sobi in shrambo. Tu je stanovala Volkulja.

Medtem ko so se na pokopališču obsojencev dogajali prizori, ki smo jih ravno kar popisali, so v hiši sedeli in pili trije možje in ena ženska.

Ob eni strani mize sta sedela Golin in Filip, katera že poznamo, ob drugi pa Volkulja in mladenič, skoro še otrok, ki so ga imenovali Indofa.

Indof je imel morda dvanajst, morda osemnajst let. Bil je bled, bolehen; njegove tesne prsi, tenki, koščati prsti, modrikaste veke in stekleni lesk oči, vse to je pričalo, da je nosil v sebi kal strašne bolezni, jetike. Vendar pa mu je narava, kakor za odškodnino, dala namesto telesne moči in zdravja — nenavadno predrznost in spretnost.

Indof je bil dobro znan med pariškimi potepuhi in je užival med njimi tak sloves, da so ga mnogi zavidali zanj.

Kar se tiče Volkulje, moramo reči, da je to bila čudna, zelo nenavadna ženska.

Nekdaj je morala biti zelo lepa, toda od njene nekdane lepote so preostali samo zobje, ki so bili še vedno beli in bleščeči, ter lasje, ki so bili gosti in črni. (Dalje.)

deljo, smo prav židane volje, tudi zapojemo še vmes. — Tukaj je občuten mrz. — Žalibog mnogo tovarišev je izdihnilo dušo na bojnem polju, izpolnili so svojo dolžnost; njih trupla pokriva tuja zemlja,

Ferdinand Lužnik,
padel na severnem bojišču.

njih duše so se preselile v drugo domovino, v obljubljeni deželo, kjer ni tuge in bridkosti; voljno so prenašali vse težave, neustrašeno so šli v boj, zato pa jih čaka zaslužen plačilo v nebesih. — Ostali čakamo z božjo pomočjo sijajne zmage. — Vse za vero, dom in cesarja! Brat Ferdo! — Pismo je datirano z dne 6. septembra. — Neki ranjenec — Slovenec z Zile

— pri isti stotniji, ki se je zdravil v Inomostu, je pripovedoval njegovemu bratu, ki je povpraševal za F. Lužnikom: »Ali tisti pevec iz Grabštanja?« vpraša Zilan. »Tisti je mrtev; poznala ga je cela stotnija in ga ljubila. Naredila sva skupaj tri naskoke, pri vsakem naskoku je pel — in vsi smo radi peli z njim. — Navduševal nas je: Le po njih! Po tretjem naskoku ga nisem več videl.«

Bodi slovenskemu koroškemu junaku zemlja lahka!

Janez Grešak.

26 let star, vrl mladenič in član Marijine družbe pri sv. Ježerti nad Laškimi (Štaj.), je padel 8. sept. pri Kamnjenobrodu blizu Lvova. Bil je vzgleden mladenič in je imel lepo prihodnost. Edina tolažba za starše je njegovo vzorno življenje. Tudi smrt je bila posvečena Bogu in narodu: vse prihranjeno je — sluteč smrt — pred odhodom sporočil v blage namene. Kar je imel pri sebi, je bilo poslano staršem. Bodi mu poljska zemljica lahka!

† Karol Vrhovc.

Pokojni Karol Vrhovc je bil rojen dne 24. oktobra 1890. v Ljubljani. Bil je edini sin svoje še živeče matere, katero je iskreno ljubil in kateri je bil edina podpora v starosti. Rajni je bil blag, varčen in priden mladenič.

Svoji materi je pisal z bojnega polja: »Dosedaj sem hvala Bogu zdrav. Prosim

Porušena srbska cerkev. Trhla, lesena srbska cerkev, za katero so se skrivali komitaši, zadeta od avstrijskih granat in strojnih pušk. V stolpu se je nahajala srbska opazovalna postaja.

Vas, molite zame! Marija me je varovala, da še nisem bil zadet od sovražne kroglice. Veliko hudega sem prestal, kar se ne da popisati. Dne 20. oktobra je bil lahko ranjen v levo roko ter prepeljan v Hermanstadt na Ogrsko. Vsled prestanih naporov so nastopili krči, katerim je podlegel v tamošnji garnizijski bolnišnici dne 31. oktobra.

Služil je pri domobranskem pešpolku št. 27.

Bodi junaku tuja zemljica lahka!

Zgodovina topa.

Kanonik Iv. Sušnik.

(Dalje.)

Obod *d* ima vrez *d*, v kateri se nahaja gorivo, ki kakor kresilna goba enakomerno tli. Ta vreza z gorivom v *d* pa ne tvori popolnoma odprtega kroga, temveč je na eni strani zadelana. Ves obod se suče okrog svoje osi in se pri streljanju lahko poljubno tako zasučje, da se gorivo v zarezi vžge na enem ali na drugem koncu, ali pa pri sredi. Jasno je torej, da gorivo tem dalje tli, čim dalje

od svojega konca se je vžgalo. Zunaj je krog *d* označen z zarezi in številkami, katere kažejo, koliko časa bo to gorivo tlelo, preden pride do smodnika pri *e* in *f*. Topničar, kateri strelja na sovražnika, ima točno merilo, da določi, čez koliko časa se ima strelivo v šrapnelu vžgati. Vojak tedaj zasučje krog *d* na isto številko, oziroma razdaljo, v kateri se nahaja sovražnik, gorivo v cevi tli do tedaj, da pride do predora *e* in *f*, po katerem se vžge smodnik v cevi *g* in šrapnelu *h*, ter povzroči razpok šrapnela. Navadno se netivo nastavlja tako, da se šrapnel razpoči kakih sto korakov in v višavi nekoliko metrov pred sovražnikom in usuje nanj celo točo malih krogel in razbitih drobcev jeklenega oboda. Pri avstrijskih šrapnelih je dotično merilo razdeljeno za daljavo od 260 m do 6200 m. Karteče se dandanes več ne rabijo, pač pa se vžigalo pri šrapnelu nastavi lahko tako, da se šrapnel razpoči že na 20 korakov od topa.

Včasih se pa tudi zahteva, da se šrapnel razpoči šele tedaj, kadar zadene na trd odpor. V ta namen služi spodnji del vžigala. V njem se nahaja podolgem prevrtan valjček *k* in pa obroček *i*. Navadno imata valjček in obroček lego,

Karol Vrhovc,
padel na južnem bojišču.

Ljubljana.
Velika dvorana hotela Union izpremenjena v bolnišnico.

Janez Grešak,
padel na severnem bojišču.

Srbski poveljnik se snide s četo komitašev.

kakor vidimo na sliki. Da se pa obroček ne povezne na valjček, se nahaja vmes majhno pokrivalce iz tankega bakrenega pleha, ki s svojim privitim spodnjim robom zabrani, da se oba dela v navadnem stanju ne premikata. Valjček ima na zgornjem delu tudi vžigalno kapico. Pri strelu zgornji obroček vsled sunka premeša zadržek bakrenega roba in se povezne docela čez valjček; sedaj tvori z njim večji valjček, kateri se v cevki prosto premika. Pri odporu projektila na trd predmet skoči cel valjček naprej, zadene z vžigalno kapico na spodnjo bodico c in oženj švigne skozi valjčkov predor do smodnika g. To vžigalo učinkuje tudi tedaj, če bi iz kateregakoli vzroka prvo vžigalo odpovedalo.

Seveda niso bila vžigala precej od začetka tako popolna. Prvotna vžigala francoskih in avstrijskih projektilov so se vžigala vsled smodnikovega plamena, ki je obliznil vso kroglo in našel na sprednjem delu majhno odprtino z netivom. To je bilo mogoče le pri topovih, katere so spredaj nabijali. Pri sedanjih topovih pa gre projektil tako na polno skozi cev, bakreni pas krogle zapre cev hermetično, tako da smodnikov plamen ne more vžigala doseči.

Druge strelivo topov je granata. Pri starih gladkih topovih je bila granata znotraj votla in s smodnikom napolnjena krogla. Streljali so jih iz havbice. Havbice so imenovali posebno vrsto topov, ki so bile nekoliko krajše kot topovi, imele so pa večji kaliber, nekako 14–15 cm. Učinek teh granat je bil precej dvomljiv, ker niso imele zadosti sigurno urejenega vžigala, da bi se bile takoj razpočile, ko so padle med sovražnika. Vojaki so se pred granato, če je bilo še mogoče, vrgli na tla, in ker je granata vedno napravila majhno jamico, so drobci odleteli čez nje. Primerilo se je tudi, da je pogumen vojak pograbil še tlečo granato ter jo vrgel v kak jarek ali vodo, dostikrat je pa tudi krogla tako srečno ali nesrečno padla, da je svoje lastno netivo ugasnila.

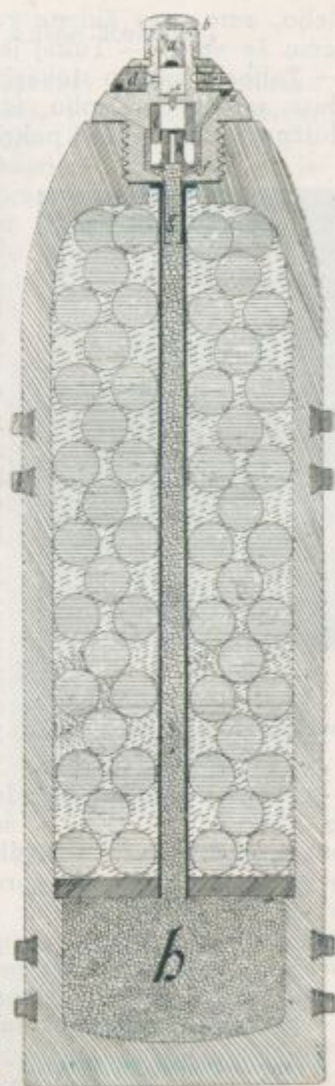
Sedanja granata se po svoji zunanji

obliki od šrapnela nič ne razločuje, ima isto velikost in pri novejših topovih tudi isto težo. Ves notranji prostor granate je napolnjen z razstrelivom. Tudi stene so pri granati dosti močnejše kakor pri šrapnelu. Ker je naloga šrapnela, učinkovati na ljudi ali živino, zadostujejo male kroglice, s katerimi je napolnjen, medtem ko ima granata nalogo, odstraniti vse zunanje ovire, razdejati obrambne naprave, zidove poslopja, mostove, zažgati in uničiti zlasti skladišča. To pa doseže zlasti s svojo silno eksplozijo.

Kakor vidimo s slike, ima šrapnel samo v spodnjem delu majhno shrambico smodnika, katera ravno še zadostuje, da šrapnel v posamične dele raztrga. Granata nima v sebi nobenih krogel, pač pa vsaj petkrat večjo množino močnega razstreliva.

— Šrapnel vrže svojo vsebino v precej stisnjem kotu naravnost naprej, granata vsled silnejše eksplozije veliko bolj narazen; zato je tudi v zakopih ležečim vojakom nevarnejša kakor šrapnel. Seveda je učinek šrapnela zaradi veliko večje množine drobcev na odprtem prostoru silnejši.

Tudi novejša granata imajo dvojno vžigalo, prav kakor šrapneli. Dočim se pri šrapnelih skoraj izključno rabi prvo vžigalo, katero vžge v zraku, se pri granati rabi navadno drugo vžigalo, katero učinkuje šele, ko granata zadene na trd odpor. (Dalie.)

Šrapnel v prerezu.

Avstrijske težke havbice v varnem kritju, odkoder neopažene bruhajo uničujoč ogenj na daljnega sovražnika.

Zima v Kavkazu. Rusko topništvo v debelem snegu.

Sebastopolj.

(Spisal L. N. Tolstoj. Prevel I. P.)

V decembru.

Jutranja zarja ravno kar rdeči nebo nad Sapunsko goro. Temnosiva površina morja že izgubja nočno temoto in čaka prvega žarka, da zaigra z veselim bleskom.

V zalivu je hladno in megleno. Svetlobe ni — vse je črno. Jutranji mrzaz reže v lica, pod nogami škriplje. Daljno neprestano šumenje morja in redki strel iz Sebastopolja motijo tišino. Na ladjah je vse tiho. Ura bije osem.

Na severni strani zamenjuje dnevno gibanje nočni mir. Straže se menjavajo. Zdravnik hiti v bolnišnico. Vojak prileze iz prstene kočice, da si umije zagoreli obraz z mrzlo vodo, potem se obrne proti žarečemu vzhodu, se prekriža in moli. Visoka, težka madžara na velblodih se škripaje počasi premika proti pokopališču, kjer pokopljejo okrvavljene mrličke, s katerimi je naložena do vrha. V pristanišču vam žgačká nos posebni duh premoğa, gnoja, vlage in govedine. Na tisoče raznih predmetov, drva, meso, košare, moka, železo in drugo, leže na kupih okoli pristanišča. Vojaki raznih polkov, s telečkami in puškami, brez telečakov in pušk, se zbirajo tukaj, kadé, prepirajo se, vlačijo težka bremena na parnik, ki stoji pri kraju.

Prosti čolni, napolnjeni z vsakovrstnimi ljudmi, vojaki, mornarji, kupci, ženskami, prihajajo v pristanišče in odhajajo iz njega.

»Na Grafsko? Vaše blagorodje!« se vam ponudi nekaj mornarjev, vstajajoč iz čolnov. Izberete si čoln, ki vam je bližji. Stopite čez polsegnito truplo kakega rjavega konja, ki leži v blatu blizu čolna, in vstopite v čoln. Sedaj odrinete od brega. Okrog vas se blešči morje v jutranjem solncu, pred vami sta star mornar v suknji iz velblodove volne in mlad, belolas deček, ki molče in marljivo veslata. Gledate na pisano množico ladij, ki so blizu in daleč raztresene po zalivu, na črne, majhne pike čolnov, premikajočih se po zeleni površini, in lepa, svetla mestna poslopja, katera krasijo žarki jutranjega solnca, izhajajočega na oni strani, in na belo progo pristaniških zgradb in zakurjenih ladij, od katerih semintja žalostno štrlé črni

konci jamborov, in na sovražno brodovje, majajoče se na kristalnem horizontu, in na peneče tokove, v katerih skačejo mehurčki ki jih delajo vesla. Poslušate enakomerne glasove, ki prihajajo po vodi do vas, veličastno steljanje, ki je vedno močnejše v Sebastopolju.

Če pomislite, da ste tudi vi v Sebastopolju, prešine tudi vaše ude nekako čuvstvo poguma in ponosa in kri se vam začne hitreje pretakati po žilah.

»Vaše blagorodje, naravnost proti Kistentinu nagibajte!« reče starec, obračajoč se nazaj, da bi se prepričal, kako smer naj dá čolnu, ravnaajoč krmilo.

»Še trije topovi so na njej,« omeni belolasi deček, ko se peljete mimo ladje in jo ogledujete.

»Vidite, nekje je počilo!« reče deček po dolgem, molčanju, ogledujoč beli oblček dima, ki se naenkrat pokaže nad južnim zalivom in katerega spremelja rezek zvok bombe.

»Z novo baterijo je sedaj začel streljati!« pristavi starec in ravnodušno plju-ne v roko. »Le napni svoje sile, Miška, da prehitimo ono ladjo.« In vaš čoln se res takoj hitreje pomika dalje po širnem zalivu in kmalu prehitijo težko ladjo, na kateri so naložene nekake kro-

gle; na njej neenakomerno veslajo vojaki. Na nabrežju se hrupno giblje tolpa sivih vojakov, črnih mornarjev in pisanih žensk. Ženske prodajajo zemlje, suhi mužiki s samovari kriče: »Gorki zbitenji!«

In tu na prvih stopnicah leže zarjavele krogle, bombe, karteče in bronasti topovi raznih kalibrov.

Da, gotovo se čudite, ko pridete prvič v Sebastopolj. Zastonj iščete po obrazih sledov prestrašenosti, zmešanosti ali navdušenja, odločnosti in pripravljenosti na smrt; vsega tega ni. In vidite navadne, delavne ljudi, ki lepo, mirno opravljajo vsakdanja dela. Morda začnete sebi očitati, da ste se po nepotrebnem navduševali, dvomiti začnete, da bi bili pojmi o junastvu braniteljev Sebastopolja, katere ste si sestavili po pripovedovanjih in spisih, pravi. Pa preden začnete dvomiti, pojdite na utrdbe, pogledajte branitelje Sebastopolja prav na mestu branitve, ali še bolje, pojdite naravnost proti tej hiši, ki je bila poprej sebastopoljska kazina, na katere stopnicah stoje vojaki z nosilnicami — tam boste videli branitelje Sebastopolja, videli boste gnusne in žalostne, velike in zabavne, vznemirljive in navdušljive prizore.

Vstopite v veliko kazinsko dvorano. Komaj odprete vrata, že vas osupne pogled in vonj štirideset do petdeset ranjenih vojakov. Nekateri leže po spalnih klopeh, drugi pa kar po tleh. Ne poslušajte čuvstva, ki vas hoče zadržati pri vratih dvorane — to je slabo čuvstvo. Stopite naprej, ne sramujte se, da ste prišli samo gledat trpine, ne sramujte se govoriti z njimi. Nesrečniki radi vidijo človeški sočuten obraz, radi pripovedujejo o svojih trpljenjih in poslušajo besede ljubezni in sočuvstva. Hodite med posteljami in iščite obraza, manj ostrega in trpečega, h kateremu bi stopili in se pogovorili z njim.

»Ti si ranjen?« vprašate boječega starega, shujšanega vojaka, kateri je, sedeč

Turški vojaki v zakopih.

Po bitki pred utrdami Pžemišla.

Konje, ki so po boju obležali na bojišču, pokopujejo.

na postelji, pogledoval za vami, kakor bi vas vabil k sebi. Pravim: »boječe vprašate,« zakaj trpljenje ne vzbuja le sočutja, temuč sili, da se bojite razžaliti trpečega in ga spoštujete.

»V nogo,« odgovori vojak in vi zapazite po gubah obleke, da nima noge do kolena. »Slava Bogu,« pristavi, »sedaj me odpuste.«

»Ali si že davno ranjen?«

»Pred šestimi tedni, Vaše blagorodje.«

»Kaj te boli sedaj?«

»Sedaj me nič ne boli, samo v mečih me trga, kadar je slabo vreme, pa to nič ne dě.«

»Kako si bil ranjen?«

»Na peti utrdbi, Vaše blagorodje, smo ravno začeli streljati. Nabasal sem top, stopil proč k drugi odprtini, kar me zadene krogla v nogo. Ko sem pogledal, ni bilo noge več.«

»Ali te je zelo zbolelo prvi trenutek?«

»Nič; samo kakor bi nekaj vročega bilo zadelo v nogo.«

»No, in potem?«

»Tudi potem nič; samo ko so mi nategovali kožo, me je nekaj skelelo. Vaše blagorodje, glavna stvar je, da nič ne misliš, pa ti nič ni. Najslabše je to, če človek misli.«

Tačas pride k vam ženska v sivi, pasasti obleki in zavezana s črnim robcem; vmeša se v vaš pogovor s pomorščakom in vam začne pripovedovati o njem, o njegovem trpljenju, o stanju, v katerem je bil pred štirimi tedni, in o tem, kako je še ranjen vstal na nosilnicah, da bi pogledal streljanje naših baterij, kako sta velika kneza govorila z njim in mu podarila 25 rubljev in kako jima je rekel, da pojde zopet v utrdbo, da bo učil mlajše, če že sam ne bo mogel delati. Ta ženska gleda, nepretrgano govoreč, zdaj vas, zdaj vojaka, kateri se je obrnil proč, kakor da bi ne poslušal, in puka šarpije. Oči se ji svetijo z neko posebno zadovoljnostjo.

»To je moja gospodinja, Vaše blagorodje,« vam odgovori pomorščak s takim izrazom, kakor bi hotel reči: Oprostite; saj veste, da je babji posel govoriti neumnosti.

Začenjate spoznavati sebastopolske junake. Tesno vam je pri srcu pred tem človekom in sami ne veste, zakaj. Radi bi mu povedali zelo mnogo, da bi mu izrazili svoje sočutje in občudovanje; pa ne najdete besed in vam ne ugajajo tiste, ki vam pridejo na misel — in molčé se sklonite pred tem molčecom, nepoznavajočim se veličjem, sramujoči se lastne dostojanstvenosti.

»No, Bog daj, da se skoro pozdravite,« mu rečete in se ustavite pred drugim bolnikom, ki leži na tleh in, kakor se vidi, v neizrečnih mukah čaka smrti.

To je belolas človek s suhim in bledim obrazom. Leži vznak in ima nazaj zavito levo roko. Že na tem, kako leži, vidi se, da strašno trpi. Skozi suha, odprta usta s težavo in hropé diha. Temnomodre, motne oči so obrnjene kvišku in izpod odeje je pomolil ostanek desne roke, obvite v zaveze. Težek dih umirajočega telesa vam zapira sapo in mučna notranja vročina, ki je prešinila vse ude tega trpinca, prešinja tudi vas. (Dalje.)

DOGODBE

Mož, ki ni vedel, da je vojska. Ob času rajnega laškega kralja Humberta je živel v neki daljni vasi kmet, ki se je po desetih letih, odkar je že vladal Humbert, začudil, da ni več Viktor Emanuel kralj. Tako je sedaj na Nemškem mož, kateri do zadnjega časa ni vedel, da divja v Evropi vojska. To je šestinsedemdesetletni Peter Edelbauer, ki mirno gospodari visoko v hribih, skupaj s svojo hčerjo, ki je tudi že dosegla petdeseto leto. Pred kratkim se mu ni še nič sanjalo, kaj se godi na svetu. Časopisov ne bere, pismonoša, ki je poznal starega moža, si je pa prihranil pot v hribe. Zadnje dni je starček zvedel za vojsko od nekega hribolazca. Zvedel je, toda verjel ni in se je odpeljal v mesto Breslau ter tam vprašal vojaško stražo, če je res vojska. Vojaki so mislili, da se mož norčuje, in so ga zgrda odpravili. Šele v vojaškem uradu je zvedel, da se bori Nemčija proti mnogim so-

vražnikom, da je pa dosegla že lepe uspehe. Starec je zamrmral: »Bo že!« in se napravil nazaj v svoje planine, da tam počaka miru.

Ali ni Peter Edelbauer zavidanja vreden?

Hranilna knjižica. V neko praško banko je pred kratkim prišla preprosta ženica s staro, v robec zavito hranilno knjižico v roki. Knjižico je izročila uradniku in ga skromno vprašala, ali bi mogli teh 240 goldinarjev, na katere se je knjižica glasila, porabiti za vojno posojilo. Uradnik je knjižico vzel in izginil. Potem ga je ženica videla, da sedi pri svojem pisalniku in računi, da se od vseh strani zbirajo njegovi tovariši, da je prišel tudi gospod prokurist, nazadnje celo sam gospod direktor, in da jo vsi radovedno ogledujejo; ubogi ženi je postajalo skoro tesno pri srcu. Slednjič je stopil gospod direktor k njej in je menil:

»Knjižica je že precej stara, ali ne, mati?«

»Seveda, moja prababica jo je imela.«

»Leta 1836. je bilo nanjo naloženih 240 goldinarjev, tačas pa je vsota narasla. Obresti so nosile obresti in denar se je podvojil in potem še enkrat podvojil.«

»No, potem mi ne bo treba nič pridejati, da bo celih 1000 kron?«

»Kaj še! Cel šop bankovcev boste še dobili povrh! Vsota, naložena v knjižici, je tačas narasla na 16.000 kron! Če podpišete za 1000 kron vojnega posojila, Vam bo še vedno ostalo 15.000 kron za stara leta.«

Žena je nekaj časa zamišljeno gledala razburjenega gospoda, nato pa je rekla: »Gospod, kaj bom jaz s 15.000 kronami? Le zapišite rajši: Od rajne prababice — 16.000 kron.«

ZDRAVSTVO

Kašelj in hripavost. Zvrta redkev, jo napolni z medom in speci ter gorko zaužij. — Kuhaj 15 gramov jetičnika, 15 gramov pljučnika in 15 gramov kislice na 1 litru kropa; ko se polovica pokuha, precedi in jemlji večkrat po žlico.

Opečena koža. Kupi in zmešaj 1-0 jodoforma, 4-5 antipirina, 4-5 borove kisline, 40-0 vazeline, namaži na platno in naveži.

Oslovski kašelj. Raztopi smrekove smole na janeževem čaju (za grah smole na pol kupice vode) in prilij žlico malinovega soka ter uživaj večkrat po žlico.

Da ne omrznejo roke ali noge. Zmešaj 1 gram ichtijola in 1 gram vazeline in si s tem maži roke in noge.

Razpokane roke. Zmešaj 50 delov lanoлина, 2 dela laškega olja, 2 dela salola, 1 del menthola in natari roke zjutraj in zvečer.

Če lasje izpadajo. Zmešaj 500 delov rektificiranega špirta, 2-5 dela siškinega prahu, 300 delov prekuhane vode in 300 delov pušpanovega olja, namoči v tem krpico in natari vsak dan ali vsak drugi dan kožo. — Najboljša pomoč je utiranje s petrolejem. V drogeriji se dobi petrolin, ki nima nič duha, ali boljši je navadni petrolej. Po utiranju stopi k peči ali na sonce in duh izgine kmalu.

GOSPODINJA

Dušegrejka poceni. Star telovnik se najde v vsaki hiši. Varčna Dunajčanka si je izmislila, kako bi se dal porabiti ta sicer težko porabljeni del moške obleke. Telovnik podloži na notranji strani s tablo bate in pokrij bato s flanelno ali porhantno podlogo. Podložiti je treba seveda tudi hrbet, ker sestoji navadno samo iz tenke podloge. Bata in podloga ne staneta dosti, delo gre naglo, tak telovnik pa

greje dušo, se prileže vojakom in drugim, ki nimajo tople suknje. Ona Dunajčanka je nabrala dosti telovnikov, jih je podložila in razdelila.

Šolni za ranjence. Zdaj po bolnišnicah zelo potrebujejo mehkih šolnov, po podstrešjih pa leže v marsikateri hiši stari klobuki. Spretna roka jih izpremeni lahko v toplo obuvalec za naše ranjene junake. Iz mehkih klobukov se napravijo vrhnji deli šolna, iz trdih pa dobri podplati.

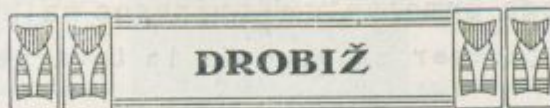
Nadomestilo za ruski čaj. Nekateri priporočajo »Mato-čaj«, to je čaj iz listja ameriškega bodičja. Ni pa potreba kupovati »Mato-čaja«, naše domače bodičje ali božje drevce nam daje ravno tako dober čaj, ki se skoro ne razloči po okusu od ruskega. Bodičje (*Ilex aquifolium*) se dobi skoro vsak dan na trgu, o Vseh svetih je navaden kras grobov, o Božiču ga devamo k jaslicam. En list zadostuje za osminko kropa. Ima lastnost ruskega čaja, da žene na vodo in na pot. Premočan ne sme biti, ker žene potem na stran. — Leta 1800. je pisal rastlinoslovec: Ker je bil neki zdravnik plačan od holandske družbe, da proslavlja od nje vpeljani čaj kot najzdravejšo pijačo, smo pozabili na naše balzamične rastline in plačujemo Holandcem in Rusom drago njihovo suho listje. Imamo pa doma grm, iz čigar listja se kuha čaj prav tako finega okusa, kakor najboljši ruski čaj, in to je ošipek nizke vrste, Rosa Pimpinella.

Obledeli svileni trakovi. V vsaki hiši se nabere tega blaga od slamnikov, klobukov ali obleke. Pobarvani in zglateni trakovi postanejo kakor novi. Trak svetle barve vzame nase vsako barvo, temen pa samo črno, rdečo ali rjavo. Zelo lepo se pobarva trak z bezgovim sokom. Najceneje pride barvanje s prežiljko, kadar kuhamo pirihe o Veliki noči. Trak namoči, obesi na veter in ga zglati, dokler je še vlažen; pri gladenju ga deni pod rjuho. Rdeče barvan trak se porabi lahko pri otrocih ali v stanovanju. Sicer so lepi trakovi dobri za kravate, pasove, kapice, robe, ovrtnike. Močan trak se nosi lahko več let na različne načine; zato je bolje kupiti trak iz pristne močne svile, nego tenko ničevno blago, ki se takoj prelomi in poblede.

V razpokanem emailiranem loncu se vsaka jed rada prižge, posebno cmoki in makaroni. V tak lonec pritiski v dno reno ali pokrivačo, tako da je roček zgornaj. Rena se pri kuhanju malo vzdigne, močnata jed se kuha na sopari in je bolj okusna kakor sicer.

Svinjska mast bo letos in na pomlad zelo draga, ker primanjkuje mnogim krme, da bi pitali prašiče, in ker bo zaostalo izdelovanje in uvažanje tovarniško izdelane masti. Cena narašča in ni upanja, da bi padla, kakor ponavadi o Božiču. Treba je torej, da si preskrbi gospodinja masti za prihodnjo pomlad in poletje. Da stoji mast dolgo, se mora počasi cvreti in dobro precvreči. Špeh razreži na drobne kocke, pri cvrenju večkrat premešaj. Ako hočeš hraniti ocvirke za dalje časa, pusti precej masti v njih. Čebula, malo soli dajejo masti okus in jo varujejo, da se ne spridi tako hitro. Mast spraviš najbolje v kameniti deži v hramu ali v kleti, če je suha, ali v porcelanasti ali v glinasti posodi. Preden se mast strdi, jo zmešaj, da ostane bolj bela. Kdor

nima kleti, mora spraviti mast pod streho, v nezakurjeno sobo ali kjersibodi, samo da je na suhem in hladnem. Pod streho je treba za zimo oviti lonec z debelo cunjno in ga postaviti v zaboj, napolnjen s slamo ali senom, sicer bi zamrznjena zabela lonec razgnala. Sploh pa je treba varčevati z zabelo.

DROBIŽ

Podvodna ladja in nje zgodovina. Navadno se misli, da so šele v zadnjem času začeli premišljevali o podvodnih ladjah, pa ni tako. Že pred osemsto leti se omenja v neki pesmi podmorska ladja iz usnja; imel jo je čarovnik Marolfa. Ta ladja je bila delo pesniške domišljije, kakor najbrže tudi tista, o kateri pripoveduje Olaf Veliki, škof iz Upsale. Prva podvodna ladja je plula l. 1624. po Temzi na Angleškem, zgradil jo je Kornelius Drebbel. Poizkusom je prisostvoval kralj Jakob I. in zdi se, da so uspeli. Kakšna je bila ta ladja, se več ne vé; Ben Jonson jo opisuje kot »nevidno jeguljo«, avtomat s kratkim, topim nosom in dolgim repom. Toda na to ladjo so polagoma pozabili in šele l. 1714. je nastopil Day z novim izumom. S svojo ladjo je odplul v lukso Plymouth, tam se potopil — toda potem se ni več prikazal ne on, ne njegova ladja iz morske globine. Dve leti je Amerikanec Busnel delal brezuspešne poizkuse s podvodno ladjo v Ameriki in Angliji. Dvajset let pozneje, l. 1797., je napravil Fulton leseno, z bakrom okovano podvodno ladjo. Vozil se je pod vodo in premišljeval o tem, kako bi mogel v pomorski bitki razstreliti sovražno brodovje.

V polovici 19. stoletja je nastopil bavarski podčastnik Viljem Bauer z novim načrtom podvodne ladje. Prosil je bavarsko, prusko in avstrijsko vlado, naj mu pomorejo z denarjem, da svoj načrt izvrši. Tedanji avstrijski trgovinski minister je izjavil, da je ta načrt sleparija, ki nasprotuje vsem fizikalničnim zakonom. V Rusiji je imel Bauer več sreče; zgradil je »podmorsko pošast«, dolgo kakih 12 metrov. Majnika l. 1852. so napravili z dobrim uspehom prve poizkuse. Iz Rusije je šel Bauer v Nemčijo, kjer se je bavil z gradjenjem podvodnih ladij. Prave, porabne podvodne ladje pa je zgradil šele Francoz Zédé l. 1889. Od leta 1898. so začeli graditi take ladje v vseh zemljah in jih od dne do dne izpopolnjujejo.

LISTNICA

Današnji številki prilagamo položnice za obnove naročnine za prihodnje leto. Prilagamo jih brez izjeme vsem naročnikom; oni, ki so naročnino za prihodnje leto že poravnali, naj položnico shranijo za poznejšo naročnino.

Cenjene naročnike prosimo, naj pazijo na sledeče:

1. Vsakdo naj napiše natančno isti naslov, pod katerim dobiva naš list.

2. Vsako izpremembo bivališča in naslova naj nam vsak posebej naznani.

3. Položnico je treba spisati čedno. Kdor ne zna sam pravilno narediti, naj dá položnico komu drugemu, ki jo bo pravilno izpolnil.

M. R. — Z. Naročnina je poravnana za tekoče leto.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani.
Odgovorni urednik Josip Klovár.

To ni več draginja,

če se tako poceni prodaja, kakor objavlja ta-le razglas: **Podjetje zvezdnih tkanin „HERMES“ bratov Vokač v Ljubljani**, Selenburgova ulica št. 5 (nasproti pošte), razglašča, da je došla pravkar na zalogo **velikanska množina novih**

ostankov

blaga, ki se bodo prodajali kakor navadno v prvem nadstropju vsako sredo in soboto za skoro polovične cene. Opozarja se na veliko množino in nizke cene sledečega blaga: Za celo obleko modnega parhenta 6 metrov, cena samo K 2.94. Za obleko najmočnejšega modnega velourja, kos 6 metrov samo K 3.88, to je jako elegantno za obleke. Fini flanel porhant, krasni vzorci, kos 6 metrov, zadostno za 2 srajci, kos samo K 2.76. **Krep porhant v krasnih barvah za 1 bluzo samo K 1.38.** Imet. sukna, 110 cm široke za ženske obleke, 4 1/2 m zadostno za obleko, kos prej K 7.80, sedaj samo K 4.80. Zelo fino in močno modno sukno, široko 110 cm, kos 4 1/2 m, zadostno za obleko, cena prej K 13.80, sedaj samo K 7.86. Močno zimsko moško sukno za obleko, 3-10 m, cena kosu prej K 19.60, sedaj samo K 12.80. Hlačevine moški cajn samo K 5.80 za obleko. Različne vrste kotenine in kambrikov za obleke in predpasnike, močno blago, cena metru po 40, 44, 48 vinarjev najmočnejše. — **Zahtevajte cenik od ostankov.** Naslov za pisma zadostuje: **Podjetje zvezdnih tkanin „Hermes“, Ljubljana G.**

Knjigoveznica Katol. tiskovnega društva v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 6

se priporoča za vsakovrstna knjigoveška dela

Krajevni znaki za „Orle“, kokarde in pentlje z napisi za društva se izgotavljajo v najkrajšem času po zmernih cenah.

Katoliška tiskarna II. nadstr.

Črtanje in vezanje vsakovrstnih poslovnih knjig

Matere in soproge naših vojakov

se trudijo neprestano, da bi oskrbele v vojski se nahajajočim svojcem sredstva proti zlim posledicam hladnega, vlažnega vremena. Zvedeli smo, da so se že tisoči obrnili do lekarnarja Fellerja z željo, naj bi poslal njihovim v vojski ali v oskrbi se nahajajočim svojcem izkušeno domače sredstvo proti revmatičnim bolečinam, prehlajenju, utruje-

nosti vsled dolgih pohodov, utrudljivega jahanja in velikih muk, krčem in slabostim, Fellerjev prijateljno dišeči rastlinski esenčni fluid z znamko »Elsafluid«. Kakor čujemo, se tem željam vsled mnogobrojnih naročil, nenatančnih vojnih naslovov itd. ne more ustreči. Pač pa svetujemo cenjenim čitateljem, naj naročijo Fellerjev »Elsafluid« pod svojim naslovom od lekarnarja E. V. Fellerja v Stubici, Elzin trg št. 331 (Hrvaška), ter ga sami pošljejo svojcem v poštnih zavojih, ali, da gre še hitreje, v vojnopoštnih dvojnih pismih. Lekarnar Feller baje na zahtevo zastoj priloži lesno volno

in valovni papir za vojnopoštna pisma. Čim več steklenic se naroči, tem ceneje pridejo. 12 steklenic stane franko 6 kron, 60 steklenic franko 25 kron. Priporoča se tudi, da se obenem naročijo Fellerjeve Rhabarbara-kroglice z znamko »Elza-kroglice«, ki pospešujejo prebavo, lajšajo krče in krepijo želodec; 6 škatlic stane franko 4 K 40 v. — Obojno domače sredstvo so priporočali že mnogostevilni zdravniki in v nad 100.000 zahvalnih pismih. Umevno je, da vsi, ki so rabili v mirnih časih Fellerjeve Elza-izdelke, jih sedaj v teh težkih časih nikakor nočejo pogrešati.

Opozarjamo pri nakupu vsakovrstnega obuvala za dame, gospode in otroke na edino moderno domače podjetje te stroke tovarno Peter Kozina & Ko. v Tržiču. Tvrdba ima v Ljubljani, Breg št. 20, veliko zalogo samolastnih priznanih najboljših in za vsako nogo priležnih izdelkov. Cene so vsled tega, ker se prodaja iz tovarne neposredno, brez konkurence.

„Balkan“

trgovska spedijska in komisijska
delniška družba

Ljubljana, Dunajska c. 33.

Prvo ljubljansko javno skladišče.

Centrala: Grst.

Prevažanje blaga vsake vrste. Prevažanje pohištva s pat. pohištvenimi vozovi v mestu in na vse strani. Redni nabiralni promet z Dunajem, Prago, Trstom itd.

Zacarinjevanje.

Točna postrežba. Cene zmerne. Telefon št. 100

Prodajalna Katol. tiskovnega društva (B. Pičman)

priporoča slavnim krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom svojo veliko in bogato zalogo šolskih potrebščin, kakor:

zvezke, ovijalni, pisalni in risalni papir, svinčnike, šestila, ravnila, peresa, črnila, radirke, gobe, kreda, šolske knjige itd.

Cenjena naročila se hitro
.. in točno izvršujejo ..

V vojnem času

je potrebna zanesljiva ura ali žepna budilka, kakoršne Vam nudimo resnično domačo svetovno znano tvrdba, ki je največja zaloga zlatnine in briljantov, sedaj po znižanih cenah.

Naj nihče ne zamudi prilike!

F. ČUDEN, LJUBLJANA

samo Prešernova ulica števil. 1

Lastna tovarna ur v Švici .. Naročite veliki cenik zastoj, tudi po pošti franco.

Mladeničem, ki odhajajo k vojakom naj kupijo starši, sorodniki ali znanici prekorišten molitvenik

Slovenskim fantom za slovo na pot v cesarsko službo

pisal, kaplan Jernej Hafner. Molitvenik ima priročno obliko, da ga lahko vedno nosi vojak seboj v naprtnem žepu, ne da bi ga količkaj oviral. Iz molitvenika bo črpal vojak pogum in tolažbo tudi v najtežjih dneh vojaškega življenja, vsak čas mu bo poklical v spomin zlate nauke staršev in ga varoval, da ne zaide na pota časne in večne pogube. Tudi če ga smrt doleti na bojnem polju, jo bo iz božje roke vdano sprejel. Molitvenik velja trpežno vezan z rdečo obrezo K 1'20, šagrin, zlata obreza K 2'20, najfinejša vezava K 3'20.

Vojska na Balkanu 1912/13. Sestavila profesorja dr. Vinko Šarabon in Anton Sušnik. Elegantly broširano K 6'50.

Kdor naroči to knjigo dobi povrh zemljevid Srbije, Črne gore in drugih balkanskih držav brezplačno priložen. Knjiga „Vojska na Balkanu“ je ena najlepše opremljenih slov nskih knjig; obsega vse polno raznih vojnih slik med besedilom, mnogo fino izvršenih tabel, ki predočujejo razne prizore na bojiščih med bitko in po končanih bitkah, dalje razne skice, načrte in dva zemljevida. Knjiga je v zemljepisnem, zgodovinskem in narodopisnem oziru nad vse poučna; med resne in krvave vojne dogodke sta znala pisatelja vplesti tudi toliko zanimivih in zabavnih dogodbe, da ima knjiga prijetno zabavno lice, in jo bo vsakdo z veseljem in

Katoliška Bukvarna v Ljubljani

zanimanjem čital. Knjiga seznani bralca z nad vse strahotnimi, pa tudi tolažilnimi dogodki na bojnem polju.

Vojska na daljnem vzhodu (med Rusi in Japonci). Spisal dr. Evgen Lampe. Cena K 4'80, eleg. vezana K 6'—. Pred par leti so si stali nasproti Rusi in Japonci v krvavi vojski; danes sta si oba naroda zaveznika in se vojskujeta z nami in našimi zavezniki. Knjiga je jasn dokaz, da so Rusi močni le na videz, da je pa sistem v njih armadah nezadosten, da tudi poveljništvo ni sposobno in se ne zaveda svoje odgovornosti, da manjka discipline in vestnosti. Ta knjiga je danes še prav posebno zanimiva, ker nam odkriva marsikaj iz sovražnega tabora. Knjiga obsega v podobi in besedi opise vseh pripomočkov moderne vojske posebno na morju, pa tudi na suhem.

Laško-slovenski slovar. Dizionario italiano-sloveno. Sestavil dr. Janko Valjavec, Vezan K 4'50. — To je najboljši in najobširnejši laško-slovenski slovar. Obsega nad

40.000 besedi. Slovar, ki je po vsebini, pa tudi po svoji tehnični izvršitvi na višku, ima priročno žepno obliko in bo radi svoje popolnosti dobro služil vsem slojem.

Naša zdravila in njih uporaba v domačem zdravilstvu. — Cena K 1'20, vez. K 1'80. — Namen praktične knjige je, zopet spraviti v veljavo naša stara preiskušena domača zdravila, katera je naš moderni čas žal popolnoma pozabil. Bog sam nam je v naravi podaril najboljše leke proti raznim boleznim in ta knjiga nas uči te leke spoznavati in pravilno rabiti.

Zdravilna zelišča. Prirejena po nemški knjižici župnika Jan Künzleja. Cena 60 vin. To knjižico smemo imenovati zbirko receptov za bolezni, ki najbolj in najpogosteje mučijo ljudi. Knjižica je kratka pa jedrnat in obsega marsikatero tako preprosto domače zdravilo, ki pa bolje učinkuje kakor najrazličnejši moderni leki, ki jih naštevajo obširne zdravilne knjige.

Zelišča v podobi. Cena 60 v. Ta knjižica prinaša v naravnih barvah slike raznih zelišč, tako, da bo oni, ki raznih zelišč ne pozna, s pomočjo te knjižice iste lahko spoznal in našel. Vse tri knjige tvorijo lepo celoto, katera bi morala tvoriti domačo lekarno vsake slovenske hiše.

Zločin v Sarajevu. Tragična smrt prestolonaslednika Fran Ferdinanda in njegove soprogo vojvodinje Hohenberg. Z mnogimi slikami. Cena 70 v, po pošti 80 v. Knjižica obsega najnatančnejši popis strašnega zločina, ki je na nedeljo pred sv. Petrom in Pavlom iztrgal iz naše srede ljubljene prestolonaslednika ter njegovo zvesto družico in do dna pretresel srca vsega čutečega človeštva.

UHER-PREMOG :: LJUBLJANA